

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:	
Ο ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	41
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	41
2. ΤΙ ΗΤΑΝ Ο ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ;	47
2.1. Η κοινωνική, ιστορική και γεωγραφική θέση του Διαφωτισμού	50
2.2. Η <i>Εγκυκλοπαίδεια</i>	53
2.3. Παράδοση και νεωτερικότητα	57
2.4. Κοινωνικές τάξεις και κοινωνική δομή	59
2.5. Γυναίκες και Διαφωτισμός: το σαλόνι	63
3. Ο ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ	65
3.1. Διαφωτισμός, επιστήμη και πρόοδος	67
3.2. Η διάδοση του Διαφωτισμού	70
3.3. Διαφωτισμός και κοινωνική επιστήμη	73
4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	78
5. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	80
6. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ: ΣΕΝ-ΣΙΜΟΝ ΚΑΙ ΚΟΝΤ	86
6.1. Σεν-Σιμόν	87
6.2. Κοντ	89
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	91
ΚΕΙΜΕΝΑ	96
Κείμενο Α': Οι γυναίκες στα σαλόνια (Μπ. Άντερσον και Τζ. Ζίνσερ)	96
Κείμενο Β': Η επιστήμη της κοινωνίας (Π. Γκέι)	101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	115
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	115
1.1. Μερικοί προκαταρκτικοί ορισμοί	116
1.2. Η δομή του κεφαλαίου	118
2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ	119
2.1. Αυτοκρατορίες	124
2.2. Συστήματα διαιρεμένης εξουσίας στη μεσαιωνική Ευρώπη	125
2.3. Το καθεστώς των τάξεων (estates)	128
2.4. Απολυταρχικά κράτη	130
2.5. Τα σύγχρονα κράτη	136
3. ΓΙΑΤΙ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΑΝ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ;	141
3.1. Πόλεμος και μιλιταρισμός	141
3.2. Κράτη και καπιταλισμός	152
3.3. Ανακεφαλαίωση	160
4. ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ: ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΡΙΒΗΣ	161
4.1. Ποια είναι η κατάλληλη μορφή πολιτικής εξουσίας;	163
4.2. Χομπς	164
4.3. Ρουσό	166
4.4. Λοκ	169
4.5. Μιλ	172
4.6. Μαρξ και Ένγκελς	173
4.7. Βέμπερ	174
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	177
Κείμενο Α': Λεβιάθαν (Τ. Χομπς)	180
Κείμενο Β': Το κοινωνικό συμβόλαιο (Ζ. Ζ. Ρουσό)	184
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	189

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	193
1. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ	193
2. ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΥΠΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ;	196

2.1. Μια νέα εμπορική κοινωνία τον 18ο αιώνα;	196
2.2. Η συζήτηση για την οικονομία	206
2.3. Δομική μεταβολή τον 18ο αιώνα	208
2.4. Συμπέρασμα	215
3. ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	216
3.1. Άνταμ Σμιθ	216
3.2. Η λειτουργία της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς	218
3.3. Ο καταμερισμός εργασίας	221
3.4. Ατομικό συμφέρον	224
3.5. Μετά τον Άνταμ Σμιθ	226
3.6. Συμπέρασμα	227
4. ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ;	228
4.1. Προβλέποντας τη σύγχρονη οικονομία;	228
4.2. Το σύστημα της φυσικής ελευθερίας	237
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ;	241
ΚΕΙΜΕΝΑ	245
Κείμενο Α': Η γέννηση του καταναλωτισμού (Ρ. Πόρτερ)	245
Κείμενο Β': Η προ-νεωτερική παραγωγή (Ρ. Πόρτερ)	246
Κείμενο Γ': Η αγορά (Α. Σμιθ)	249
Κείμενο Δ': Ο καταμερισμός εργασίας (Α. Σμιθ)	251
Κείμενο Ε': Η προέλευση της φιλοδοξίας (Α. Σμιθ)	254
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	257

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ: ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΦΥΛΟ	259
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	259
2. Η ΠΡΟ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	261
2.1 «Ο κόσμος που έχουμε χάσει»	261
2.2. Πατριαρχία και ανδρική εξουσία στις προ-βιομηχανικές οικογένειες	264
2.3. Τάξεις και εξουσία στην προ-βιομηχανική κοινωνία	272
2.4. Κλασικές θεωρίες των προ-βιομηχανικών κοινωνιών	274
3. ΤΑΞΗ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ	279
3.1. Εκβιομηχάνιση και κοινωνική αλλαγή	279
3.2. Εργατική και αστική τάξη: Οι νέες τάξεις της βιομηχανικής κοινωνίας	284
3.3. Ένας νέος ρόλος για τις γυναίκες	293

4. Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	
ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΥ	300
4.1. Η ωρίμανση της βιομηχανικής κοινωνίας	300
4.2. Ο κατά φύλο διαχωρισμός και η ανάπτυξη του φεμινισμού	303
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	305
ΚΕΙΜΕΝΑ	308
Κείμενο Α': Καπιταλισμός και γυναικεία εργασία (Α. Κλαρκ)	308
Κείμενο Β': Το γυναικείο ζήτημα (Μπ. Ερενράιχ και Ντ. Ίγγκλις)	313
Κείμενο Γ': Παράδοση και καπιταλισμός (Μ. Βέμπερ)	320
Κείμενο Δ': Αστοί και προλετάριοι (Κ. Μαξ και Φρ. Ένγκελς)	322
Κείμενο Ε': Η συγκρότηση μιας τάξης (Ε. Π. Τόμσον)	327
Κείμενο ΣΤ': Το οικιακό πρότυπο (Χ. Χολ)	328
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	333

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	335
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	335
2. Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ	337
3. ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ	342
3.1. Συλλογικές παραστάσεις	347
3.2. Ταξινόμηση των πρωτόγονων κοινωνιών	352
3.3. Δομιστική προσέγγιση	359
4. ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ	361
4.1. Η θρησκεία και η άνοδος του καπιταλισμού	363
4.2. Οι προσανατολισμοί των παγκόσμιων θρησκειών	369
4.3. Δυτικός πολιτισμός, επιστήμη και αξίες	373
5. ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	375
5.1. Αυξανόμενη ορθολογικότητα	375
5.2. Η απογοήτευση από τον νεωτερικό κόσμο	381
5.3. Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας	386
5.4. Η Σχολή της Φρανκφούρτης	387
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	390
ΚΕΙΜΕΝΑ	393
Κείμενο Α': Συλλογικές παραστάσεις (Ε. Ντιρκέμ)	393
Κείμενο Β': Υγιεινή και μόλυνση (Μ. Ντάγκλας)	394

Κείμενο Γ': Το αστάλινο κλουβί (Μ. Βέμπερ)	397
Κείμενο Δ': Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας (Ζ. Φρόιντ)	400
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	402
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:	
Η ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΙΠΟΙ: ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ	403
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	403
1.1. Πού και τι είναι «η Δύση»;	403
2. Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΞΑΠΛΩΝΕΤΑΙ	410
2.1. Πότε και πώς άρχισε η επέκταση;	410
2.2. Οι πέντε κύριες φάσεις	411
2.3. Η εποχή της εξερεύνησης	412
2.4. Σπάζοντας το περιοριστικό πλαίσιο	419
2.5. Οι συνέπειες της επέκτασης της ιδέας για τη Δύση	422
3. ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ	424
3.1. Τι είναι «λόγος»;	424
3.2. Λόγος και ιδεολογία	426
3.3. Μπορεί ένας λόγος να είναι «αθώος»;	428
3.4. Περίληψη	430
4. ΑΝΑΠΑΡΙΣΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ «ΑΛΛΟ»	431
4.1. Οριενταλισμός	431
4.2. Το «αρχείο»	433
4.3. Ένα «καθεστώς αλήθειας»	436
4.4. Εξιδανίκευση	436
4.5. Σεξουαλική φαντασίωση	438
4.6. Παραγνωρίζοντας τη διαφορά	441
4.7. Οι τελετουργίες του εκφυλισμού	445
4.8. Στερεότυπα, δυϊσμός και «διχασμός»	447
5. «ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΟΛΟΣ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΗΤΑΝ ΑΜΕΡΙΚΗ»	449
5.1. Είναι «αληθινοί άνθρωποι» αυτοί;	450
5.2. «Ευγενείς» εναντίον «ποταπών αγρίων»	451
5.3. Η ιστορία των «πρωτόγονων» και «εξευγενισμένων» εθνών	454
6. ΑΠΟ ΤΗ «ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΛΟΙΠΟΥΣ» ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ	457
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	462
ΚΕΙΜΕΝΑ	464
Κείμενο Α': Εξηγώντας την ευρωπαϊκή ανάπτυξη (Μ. Μαν)	464
Κείμενο Β': Η ιδέα της «Ευρώπης» (Τζ. Ρόμπερτς)	471

Κείμενο Γ': «Οριενταλισμός»: αναπαριστώντας τον άλλο (Ε. Σαϊντ)	475
Κείμενο Δ': Αμοιβαιότητα και ανταλλαγή (Π. Χιουλμ)	478
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	481
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	485

Πρόλογος

Η διαμόρφωση της νεωτερικότητας είναι το ένα από τα δύο βιβλία που στοχεύουν σε μια περιεκτική, καινοτόμο και ενδιαφέρουσα εισαγωγή στις κοινωνικές επιστήμες. Τα βιβλία γράφτηκαν έτσι, ώστε να απευθύνονται τόσο σε φοιτητές όσο και σε αναγνώστες χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις και με την προοπτική να χρησιμοποιηθούν σε διάφορα μαθήματα κοινωνικών επιστημών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μολονότι αποτελούν μια σειρά, κάθε βιβλίο είναι αυτοτελές, για να διευκολύνει τους φοιτητές που σπουδάζουν τις διάφορες πτυχές της ιστορίας, της κοινωνιολογίας, της πολιτικής και των ιδεών της σύγχρονης κοινωνίας καθώς και το διεθνές πλαίσιο της.

Αποτελούν το κεντρικό μέρος του μαθήματος Κατανόηση των νεότερων κοινωνιών του Ανοιχτού Πανεπιστημίου της Μ. Βρετανίας. Τα μαθήματα αυτά έχουν καθοριστεί με τη συνεργασία μιας πολυμελούς ομάδας πανεπιστημιακών, μιας επιτροπής πεπειραμένων καθηγητών, ενός εξωτερικού εμπειρογνώμονα, συντακτών και σχεδιαστών, παραγωγών του BBC, ακαδημαϊκών και διοικητικών λειτουργών. Μέσα από ποικίλες συζητήσεις έγινε η διερεύνηση κάθε κεφαλαίου και έγιναν οι βελτιώσεις από τα πρώτα τους στάδια. Το αποτέλεσμα είναι μια μοναδική σειρά εγχειριδίων, που προέκυψε από την ακαδημαϊκή έρευνα και τη διδακτική εμπειρία του Ανοιχτού Πανεπιστημίου και της ευρύτερης ακαδημαϊκής κοινότητας.

Όλα τα βιβλία έχουν τρία κοινά χαρακτηριστικά. Πρώτον, κάθε κεφάλαιο προσφέρει όχι μόνο μια περιγραφική, ιστορική αναφορά των βασικών κοινωνικών διαδικασιών που διαμόρφωσαν τις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες που σήμερα μετασχηματίζονται ραγδαία, αλλά αναλύει τις βασικές έννοιες, τα ζητήματα και τους σύγχρονους προβληματισμούς στη σχετική βιβλιογραφία. Δεύτερον, κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει αποσπάσματα από κλασικά και νεότερα βιβλία καθώς και από σχετικά άρθρα. Για ευκολία παρατίθενται στο τέλος του κεφαλαίου στο οποίο αναφέρονται. Τρίτον, το κείμενο είναι αμφίδρομο: κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει ειδικά διαμορφωμένες ασκήσεις, ερωτήσεις και δραστηριότητες για να

βοηθήσει τους αναγνώστες να κατανοήσουν, να στοχαστούν και να κάνουν κτήμα τους τα βασικά διδακτικά σημεία κάθε θεματικής μας. Από τη μακρόχρονη συγγραφική εμπειρία στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο, καταλήξαμε πως όλοι οι αναγνώστες θα ωφεληθούν από αυτή τη σύνθεση, που απευθύνεται σε φοιτητές με μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας.

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου παρατίθεται πλήρης βιβλιογραφία καθώς και άλλες παραπομπές για περαιτέρω έρευνα σχετικά με κάθε ζήτημα.

Στη διάρκεια της μακρόχρονης συνεργασίας για τη δημιουργία των έργων του Ανοικτού Πανεπιστημίου, οι συντάκτες των βιβλίων είναι εκείνοι που προβάλλονται περισσότερο απ' όσους έχουν συμβάλει στη διαμόρφωσή τους. Ωστόσο, είναι κι άλλοι υπεύθυνοι για τη λεπτομερή και επιμελή εργασία που απαιτείται για την ολοκλήρωση ενός βιβλίου το οποίο φιλοδοξεί να καλύψει τόσους τομείς. Ο εξωτερικός συνεργάτης μας καθηγητής Bryan Turner μας παρείχε ανεκτίμητη πνευματική καθοδήγηση, σχόλια, συμβουλές, κίνητρα και ενθάρρυνση σε όλα τα στάδια συγγραφής του βιβλίου. Πρόπει, επιπλέον, να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τις Molly Freeman, Maureen Adams, Pauline Turner, Dianne Cook και Margaret Allott για την πραγματικά καταπληκτική καλλιτεχνική εργασία τους. Σπάνια τόσο πολλά δοκίμια τα έχουν επεξεργαστεί τόσο γρήγορα και τόσο λίγοι. Οι συντάκτες μας στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Chris Wooldridge, David Scott-Macnab, David Wilson και Robert Cookson συνέβαλαν στην τελειοποίηση κάθε κεφαλαίου με την οξυδερκεια και τον επαγγελματισμό τους, συχνά υπό αφόρητη χρονική πίεση και πάντοτε με την καλύτερη διάθεση. Ευχαριστούμε επίσης τον υπεύθυνο του φωτογραφικού αρχείου μας Paul Smith για την επιλογή μεγάλου μέρους της εικονογράφησης. Επίσης, η Debbie Seymour ήταν μια διαρκής πηγή ενθάρρυνσης και κριτικής.

Τέλος, οι συγγραφείς υπέμειναν στωικά τις αναρίθμητες παρατηρήσεις και υποδείξεις μας και κατάφεραν να διατηρήσουν την ουσία των αρχικών τους δημιουργημάτων μέσα από διαδοχικές τροποποιήσεις και περικοπές. Η ευρυμάθεια και η αφοσίωσή τους έκαναν τούτο το βιβλίο αυτό που είναι.

Bram Gieben και Stuart Hall